

INICIATIVES

WANGARI MAATHAI

DISCURS D'ACCEPTACIÓ DEL PREMI NOBEL DE LA PAU

Plantem llavors de pau

Estic dreta davant vostre i davant del món aclaparada per aquest reconeixement i elevada per l'honor de ser el Premi Nobel de la Pau 2004.

Com a primera dona africana que rep aquest premi, l'accepto en nom del poble de Kenya i d'Àfrica i, naturalment, del món. Tinc especialment presents les dones i les nenes. Espero que això les encoratjarà a alçar les seves veus i a conquerir més espais de lideratge. Sé que aquest honor també dona un profund orgull als nostres homes, tant vells com joves. Com a mare, aprecio la inspiració que això dona als joves i els esperono a utilitzar-la per perseguir els seus somnis.

Tot i recaure sobre meu, aquest premi reconeix la feina d'innombrables persones i grups d'arreu del món. Ells treballen silenciosament i sovint sense cap reconeixement per protegir el medi ambient, promoure la democràcia, defensar els drets humans i garantir la igualtat entre dones i homes. Fent això, planten llavors de pau. Sé que ells també estan orgullosos avui. A tots aquells que se senten representats per aquest premi els dic: utilitzeu-lo per fer prosperar la vostra missió i satisfer les altes expectatives que el món dipositarà en nosaltres.

Aquest honor és també per a la meua família, amics, companys i tots aquells que m'han donat suport arreu del món. Tots ells han ajudat a modelar el somni i a sostenir la nostra feina, que sovint hem hagut de realitzar sota condicions hostils. Estic també molt agraïda a la gent de Kenya —que conservaren obstinadament l'esperança que la democràcia podia realitzar-se i el medi ambient podia ser gestionat d'una forma sostenible. Perquè gràcies a aquest suport, avui sóc aquí per acceptar aquest gran honor.

Em sento immensament privilegiada per poder-me unir als meus companys africans guardonats amb el Nobel de la Pau, els presidents Nelson Mandela i F.W. de Klerk, l'arquebisbe Desmond Tutu, el difunt líder Albert Luthuli, el difunt Anwar el-Sadat i el secretari general de les Nacions Unides, Kofi Annan.

Sé que els africans d'arreu se senten encoratjats per aquesta nova. Conciutadans africans, acceptant aquest reconeixement, utilitzem-lo per intensificar el nostre compromís envers la nostra gent, per reduir els conflictes i la pobresa i així millorar la seva qualitat de vida. Acceptem la governança democràtica, protegim els drets humans i protegim el nostre medi ambient. Estic convençuda que no deixarem escapar l'oportunitat. Sempre he cregut que les solucions a la majoria dels nostres problemes han de venir de nosaltres mateixos.

En el premi d'aquest any, el Comitè Nobel Noruec ha situat davant del món la qüestió crítica del medi ambient i la seva relació amb la democràcia i la pau. Els estic profundament agraïda per la seva profètica acció. Ha arribat l'hora de reconèixer la idea que el desenvolupament sostenible, la de-

mocràcia i la pau són inseparables. La nostra feina durant els darrers 30 anys sempre ha apreciat aquestes relacions i s'hi ha compromès.

En certa manera, la meua inspiració prové de les experiències de la meua infantesa i de les observacions de la natura a la Kenya rural. Ha estat influïda i nodrida per l'educació oficial que vaig tenir el privilegi de rebre a Kenya, als Estats Units i a Alemanya. Mentre anava creixent, presenciava com els boscos eren arrasats i reemplaçats per plantacions comercials que destruïen la biodiversitat local i la capacitat dels boscos per conservar l'aigua.

L'any 1977, quan vam iniciar el Moviment del Cinturó Verd [Green Belt Movement], en certa manera jo estava responant a les necessitats identificades per les dones rurals, a saber, la manca de llenya, d'aigua potable, dietes equilibrades, refugis i ingressos. Arreu d'Àfrica, les dones són les principals guardianes, sostenint una responsabilitat molt important per cultivar la terra i alimentar les seves famílies. Com a resultat, sovint són les primeres a prendre consciència dels danys del medi ambient quan els recursos esdevenen escassos i insuficients per sostenir les seves famílies.

Les dones amb les quals treballàvem explicaven que, a diferència del que succeïa en el passat, eren incapaces de satisfer les seves necessitats bàsiques. Això era degut a la degradació del seu medi ambient immediat, així com a la introducció de cultius comercials, que van reemplaçar els cultius d'aliment familiar. Però el comerç internacional controlava el preu de les exportacions d'aquests agricultors a petita escala i era impossible garantir uns ingressos raonables i justos. Vaig començar a entendre que quan el medi ambient és destruït, saquejat o mal gestionat, minem la nostra qualitat de vida i la de les futures generacions. Plantar arbres esdevingué una opció natural per resoldre algunes de les primeres necessitats bàsiques identificades per les dones. A més, plantar arbres és senzill, a l'abast de tothom i garanteix resultats ràpids i reeixits en un període de temps raonable. Això manté l'interès i el compromís.

Per això, tots plegats hem plantat més de 30 milions d'arbres que proveeixen de combustible, menjar, refugi i ingressos per sostenir l'educació dels fills i les necessitats familiars. L'activitat, a més, genera ocupació i millora els sòls i les conques. Amb la seva implicació, les dones guanyen certes quotes de poder sobre les seves vides, especialment en la seva posició econòmica i social i guanyen rellevància familiar. Aquesta feina continua. Al principi, la feina era difícil perquè històricament al nostre poble se li ha fet creure que com que és pobre no tan sols li manquen els diners sinó també el coneixement i la capacitat per orien-

tar els seus objectius. En comptes d'això, se'ls ha condicionat a creure que les solucions als seus problemes han de venir «de fora». Més encara, les dones no s'adonaven que satisfer les seves necessitats depenia de la salut i de la bona gestió del seu medi ambient. No s'adonaven tampoc que un medi ambient degradat porta a un increment de l'escassetat de recursos i pot culminar en la pobresa i fins i tot en el conflicte. No s'adonaven tampoc de les injustícies dels acords econòmics internacionals.

Per tal d'ajudar les comunitats a entendre aquestes relacions, vam desenvolupar un programa d'educació ciutadana, durant el qual la gent identifica els seus problemes, les causes i les possibles solucions. Després, estableixen connexions entre les seves accions personals i els problemes que presencien en el medi ambient i en la societat. Aprenen que el nostre món està confrontat a una lletania d'infortunis: corrupció, violència contra les dones i els nens, desorganització i fracàs de les famílies, i desintegració de les cultures i de les comunitats. S'adonen també de l'abús de drogues i substàncies químiques, especialment entre la gent jove. Hi ha igualment malalties devastadores que desafien els remeis o s'esdevenen en proporcions epidèmiques. Mereixen una atenció especial la sida, la malària i les malalties associades a la malnutrició.

En el front mediambiental, estan exposats a moltes activitats humanes que són devastadores per al medi ambient i les societats. Això inclou l'àmplia destrucció d'ecosistemes, especialment a través de la desforestació, la inestabilitat climàtica i la contaminació dels sòls i de les aigües que contribueixen a una insuportable pobresa.

En el procés, els participants descobreixen que han de ser part de les solucions. S'adonen del seu potencial ocult i se senten enfortits per superar la inèrcia i passar a l'acció. Comencen a adonar-se que són els principals custodis i beneficiaris del medi ambient que els sosté.

Comunitats senceres també arriben a entendre que de la mateixa manera que és necessari demanar responsabilitats als seus governs, és igualment important que en les seves pròpies relacions els uns amb els altres, exemplifiquin els valors capdavaners que desitgen veure en els seus propis líders, és a dir, justícia, integritat i confiança. Tot i que inicialment les activitats de plantació d'arbres del Moviment del Cinturó Verd no plantejaven temes de democràcia i pau, aviat va quedar clar que la gestió del medi ambient era impossible sense un espai democràtic. Per això, l'arbre va convertir-se en un símbol de la lluita democràtica a Kenya. Els ciutadans es van mobilitzar per desafiar els estesos abusos de poder, corrupció i deixadesa envers el medi ambient. En el Parc Uhuru de Nairobi, en el Racó de la Llibertat [Freedom Corner], i en moltes parts del país, els arbres de pau eren plantats per demanar l'alliberament dels presos de consciència i una transició pacífica cap a la democràcia.

A través del Green Belt Movement, milers de simples ciutadans es van mobilitzar i s'han implicat

per prendre la iniciativa i dur a terme un canvi efectiu. Van aprendre a superar la por i un sentit d'impotència i es van mobilitzar per defensar els drets democràtics.

En algun moment, els arbres esdevingueren un símbol de la pau i la resolució del conflicte, especialment durant els conflictes ètnics a Kenya, quan el Moviment del Cinturó Verd va utilitzar arbres de la pau per reconciliar comunitats enfrontades. Mentre es reescribia la constitució de Kenya, arbres de la pau com aquells van ser plantats en moltes parts del país per promoure una cultura de pau. Utilitzar arbres com a símbol de pau va d'acord amb una estesa tradició africana. Per exemple, els caps de la tribu dels kikuyu portaven un bastó de l'arbre thigi que, quan era situat entre dos bàndols enfrontats, els obligava a aturar la baralla i buscar la reconciliació. Moltes comunitats d'Àfrica tenen aquestes tradicions.

Aquestes pràctiques formen part d'una àmplia herència cultural, que contribueix tant a la conservació dels hàbitats com a les cultures de pau. Amb la destrucció d'aquestes cultures i la introducció de nous valors, la biodiversitat local ja no es valora ni es protegeix i, com a resultat, es degrada ràpidament i desapareix. És per això que el Green Belt Movement explora el concepte de biodiversitat cultural, especialment amb relació a les llavors indígenes i les plantes medicinals.

A mesura que vam anar comprenent les causes de la degradació mediambiental, vam veure la necessitat d'una bona governança. Efectivament, l'estat del medi ambient en qualsevol contrada és un reflex del tipus de gestió de la zona, i sense una bona gestió no hi pot haver pau. Molts països, que tenen sistemes de gestió rudimentaris, són igualment propensos a tenir conflictes i lleis precàries de protecció del medi ambient.

El 2002, el coratge, resistència, paciència i compromís dels membres del Moviment del Cinturó Verd, altres organitzacions de la societat civil i el poble de Kenya van culminar en una transició pacífica cap a un govern democràtic i van aconseguir la fundació d'una societat més estable.

Fa 30 anys que vam començar aquesta tasca. Les activitats que devasten el medi ambient i les societats continuen sense disminuir. Ens trobem davant d'un repte que ens demana un canvi en la nostra manera de pensar: que la humanitat deixi d'amenaçar el seu propi sistema de suport vital. Estem cridats a ajudar la terra a guarir les seves ferides i fent això guarir les nostres pròpies —en